

AKADEMSKO GLASILO ZA UNIVERZNA IN JAVNA VPRAŠANJA

12. maj 1918 Judenburg

14. maj 1918 Murau

23. maj 1918 Radgona

„Kar sem naredil, sem naredil iz lju-
ezni do naše slovenske domovine. Obžalu-
m, ker sem prezgodaj nehal. Mogoče je
olje zaradi drugih. Umrl bom častno, kakor
u nas slovenski, kakor zna umreti slovenske
matere sin.“

Iz poslovnega pisma
21. V. 1918 ustreljenega vodje
upora slo. vojakov v Murau
Boštjana Olipa.

Ob 20 letnici
Pittsburške pogodbe

V razpletu gogodkov v češkoslovaški republiki
in usmeritvi političnih skupin v tem kritičnem tren-
utku je za nas poleg problema strnitve vseh če-
ških in nemških demokratičnih sil gotovo med naj-
pomembnejši vprašanje uklenitve slovaškega na-
rodnega gibanja v to skupnost ter spoznanje nuj-
nosti podreditve narodnega vprašanja imperativu
obrambe demokracije.

Kljub dejstvu, da slovaška ljudska stranka, ka-
tere jedro naporov je rešitev narodnega vprašanja,
ne predstavlja večine slovaškega naroda in nosi
izrazit svetovno-nazorski poudarek, vendar ona
hrani med svojimi pripadniki močno narodno za-
vest, zapisano v srcih, izgovorjeno v jasnih za-
hlevah ter poudarjeno s trdno voljo po njih ure-
ničitvi; ona je nositeljica svetlih tradicij narodnega
boja v stoletjih madžarskega zatiranja ter v dvaj-
setih letih nove države; ona končno predstavlja
organiziran kmečki element, brez katerega si pri
nesvobodnih narodih ni mogoče zamisliti nobenega
odločilnejšega političnega dejanja.

Prav radi vsega tega so vsi, ki se nahajajo v
sličnem položaju kot slovaški narod, prisluhnili do-
godkom na Slovaškem, zakaj zavedali so se, da se
nahaja narodni problem v češkoslovaški republiki
v težki preizkušnji in da predstavlja odločitev v
tako usodnem trenutku korak nedogledne važnosti.

V trenutku, ko se postavlja vprašanje obstoja
demokracije, pa čeprav le nepopolne, v glavnem le
formalno politične, je za uspeh narodnega boja nuj-
no, da, pa najsi bo le za kratek čas, sklene premir-
je za njeno obrambo. Saj rešitev narodnih vpra-
šanj predpostavlja priznanje demokratičnih načel;
narodni boj jih direktno vsebuje. Historično uteme-
ljena nepopolna demokracija pa vsekakor predstavlja
razvojno stopnjo, preko katere je možno čim
preje in s čim manjšimi žrtvami doseči ideal po-
polne demokracije in tako popolno rešitev narod-
nega vprašanja. Za problematičen momentan poli-
tičen uspeh proti svojemu nasprotniku v narodnem
vprašanju tvegati narodni obstoj vobče, pa je vse-
kako politično kratkovidno in neupravičljivo de-
janje. A to je storil pater Hlinka. Skorajšnja bo-
dočnost bo sigurno dokazala, da je bila to silna po-
greška.

Ta korak pa je bil gotovo nasledek v prvih vrsti
dveh dejstev.

Kljub zgodovinski resnici, da so že pred 150 leti
bili položeni temelji slovaškemu knjižnemu jeziku
in tako ustvarjeni pogoji samostojnega kulturnega
razvoja, in da se je izoblikovala zavestna narodna
skupnost, ki je v osemindesetem letu postavila

pol izgubljenega terena nazaj pridobiti. Izkušnja je
učila, da je to prava pot bila. (Cit. po Prijatelju:
Janko Kersnik, njegovo delo in doba.)

»Program »Zedinjena Slovenija«, ki je, kot plod
slov. narodne zavesti, od l. 1848. vodil boljši del
slov. izobražencev, je bil tudi program mladoslo-
vencev. Bil je prvi konstruktivni slov. narodni pro-
gram, posegel je zlasti na taborih, ki so jih mlado-
slovenci prirejali proti volji prvakov, ki se ga niso
upali razvijati v parlamentu, široke množice slov.
ljudstva. Bil je realna in perspektivna pot naroda,
ki so ga avstrijski oblastniki delili v upravne eno-
te, kjer so, kot n. pr. na Štajerskem in Koroškem
prevladovali Nemci. Če segamo nazaj v ta leta, se
zavedamo vseh sprememb, ki jih je v tem času do-
živel evropski zemljevid. Ideja, ki bi se takrat mo-
gla izvršiti v notranjosti Avstrije, posega sedaj v
območje štirih držav.

Zamisel »Zedinjene Slovenije« dobiva vse bolj
in bolj značaj neizvršljivosti. Toda, kaj nas more
sila, da si najrealnejši argument časa, voditi k zani-
kavanju onega; kar je in čemur ne more nihče od-
rekati pravice? Kaj more biti par strojníc res že
dokončni argument?

Naročnikom, prijateljem in čitateljem
»1551«

Toplo se zahvaljujemo vsem, ki so se našemu
pozivu v zadnji številki odzvali in tako omogočili
nadaljnje izdajanje lista. Podprli nas niso samo de-
narno, ampak še bolj moralno, saj so nam znova
potrdili zavest, da imamo v svojih naročnikih opo-
ro, s katero moremo premagati tudi najhujše ovire.

Nevarnost, da bi morali list »1551« ustaviti za-
radi pomanjkanja denarja, je trenutno nekoliko
manjša, vendar še ni premagana. Zato prosimo vse,
ki še dolgujejo naročnino, da jo poravnajo, da bo
list lahko nemoteno dalje izhajal.

Uprava »1551«.

Narodna koncentracija

(Ob uvodniku revije »Misel in delo« l. IV., št. 4—5.)

Narodnost, kot pojem kulturne, zgodovinske in
zavestne skupnosti ljudstva, je postala po zlomu
fevdalizma vera evropskega človeka. Misel narod-
nosti je po svojem postanku vezana z načeli svo-
bode, enakosti in bratstva. Vstala je kot ideja sa-
verenosti ljudstva proti božanskemu pravu vladarjev.

Toda narodnost, kot geslo ljudskih množic, pov-
sod tam, kjer so si ljudstva svojo svobodo sama
priborila in jim ni bila naklonjena od zgoraj, ni
poznala nasprotstev med narodi. Ideja narodnosti
je ideja bratstva med narodi.

In če je ves nadaljni razvoj, ki mu vidimo vzro-
ke že v notranjem nasprotju sistema, ki je zrasel
iz fevdalizma, predstavljal vedno večji odmik od
hotenja revolucionarnih množic, nam vere v vse-
bino teh idej ni zmanjšal. Kajti sila še ne daje pravice.

Nacionalna država je, kot ena izmed oblik po-
litične svobode, predpogoj polnega razvoja naroda.
Možnost take oblike narodovega življenja ne more
biti vezana na številčno velikost naroda, ali pa mo-
ramo deliti narode na višje in nižje. Ne, preostane
še ena pot. Pot zanikanja obstoja nekega naroda.

Uvodnik revije »Misel in delo« naj bi bil odgo-
vor slovenskim kulturnim ustvarjalcem, ki so ob
zunanje političnih dogodkih našega časa pozivali
v svojih revijah k slovenski narodni skupnosti, tem
»razkrajajočim literatom«, »ki se po svoji kulturi
in mentaliteti čutijo bližje tujcu nego domačinu« in
»v samomorilnih trenutkih pišejo o ponosu narode-
ne smrti« in delu slovenske mladine, »ki je posegel
nazaj v l. 1848. in zanemarljivo več kot polstoletni
nacionalni in meddržavni razvoj zgrabil za stroh-
nelo vejo historičnega postulata«.

Narodne borbe v 60-tih letih preteklega stoletja
so vodile Leveca, da si je postavil vprašanje, »ali
bomo Rusi ali pa Prusi«, na dijaškem shodu l. 1869.
je zagovarjal misel, naj prevzamejo Slovenci za
znanstveni jezik ruščino, kajti če bi tudi prevzeli
srbsko-hrvaški jezik, bi bil s tem narod še vedno
premajhen.

Podobno skušajo postaviti vprašanje slovenski
pristaši jugoslovanske državne in narodne enotno-
sti. Postavljajo ga z majhno toda bistveno razliko:
Levec ni tajil slov. narodnosti, slov. unitaristi jo
taje. Levec je razvijal svoj program, ki seveda ni
bil nikdar izvršen in ki med Slovenci ni našel od-
ziva, v obrambo slovanstva; krog, ki ga skuša po-
staviti danes prav tako v obrambo slovanstva, ga
je stavil prej v obrambo finančnega in uprav-
nega centralizma.

Si je predstavljal Levec vprašanje pravilno, si
ga pravilno predstavljajo jugoslovenci danes? Od-
govoril je že Levstik: »Hotelo se je od nas, da
svoj jezik zavržemo in pišemo takoj hrvaško-srb-
ski... to bi bil nenaraven skok, ki bi se bridko
maščeval... Narod moramo s pomočjo njegove
ožje lastitosti zoriti, mu moremo in moramo samo
s čisto svojim narečjem mnogo na nemštvo že na

»zahteve slovaškega naroda« in vse dalje v mad-
žarskem zatiranju vodila žilavo borbo, v čerov-
skem uporu s krvjo namočila slovaška tla, že zgo-
daj stopila v zvezo s Čehi in kot samostojen narod
vodila z njimi skupno delo na rušitvi dvojne mo-
narije; pred 20 leti v maju 1918 sklenila s Čehi
pogodbo, podpisano v Pittsburgu, ki jim priznava
pravico do lastne uprave in lastnega narodnega za-
stopstva ter prepušča podrobne odločbe o ustano-
vitvi države zastopnikom Čehov in Slovakov, ter
s svetomartinsko deklaracijo v oktobru istega leta
po svoji volji pretrgala vse zveze z Ogrsko, se svo-
bodno odločila za državno zvezo s Čehi, da bi na-
šla svobodno državo, katera naj jim da možnost
svobodnega narodnega razvoja — vendar Slovaki
še do danes niso dosegli priznanja obstoja samostoj-
nega slovaškega naroda in posebnega slovaškega
jezika s strani vodilnega dela večinskega naroda.
Tako so jim ostali neizpolnjeni tudi vsi nasledki, ki
bi jih tako priznanje imelo.

Vsa pozitivna dejanja češke demokracije za re-
ševanje slovaških problemov od agrarne reforme in
dela za kulturno povzdigo prebivalstva pa do for-
malne samouprave morejo služiti tudi drugim smot-
rom kot koristim slovaškega naroda vse dotlej,
dokler ni priznana suvereniteta slovaškega naroda
in ne prevzame vlade on sam.

Zato je pater Hlinka že v letu 1933. pridružil to
zahtevo izhodiščnemu dokumentu — pittsburški po-
godbi in ljudstvo, zbrano tedaj v Nitri, jo je sprejelo
med svoja gesla.

Da pa se to ni izvršilo kljub Masaryku, Benešu
in Hodži, gotovo ne vodi do odklonitve češke de-
mokracije, ampak do dela za njeno poglobitev. Ana-
liza gospodarsko-društvenih ter političnih in kul-
turnih razmer na Slovaškem v novi državi bi šele
mogla pokazati, da tu obstoji resnično narodno
vprašanje z vsemi tributi in predložitvi pravi smi-
sel zanikanja istega s strani vodilnega dela ve-

»Ali bomo Rusi ali pa Prusi« v tej ali podobni
obliki nam že dolgo postavljajo možnosti protisile.
Zanikanje slovenstva — duhovna enotnost z ne-
kom, ki je izven nas — naj bo cena, ki bi jo dobi
nasilja plačal dvomilijonski narod. Za ohranitev,
...česa?

Poti narodov — prav tako kakor človeka, so
se izpremenile. Potem, ko je evropska kultura že
ustvarjala možnosti za čim svobodnejši razvoj na-
rodov in posameznikov, so prevladale misli, ki do-
voljujejo življenje samo sili, ki ubija. Še nikdar pa
ni nasilje ustvarjalo dokončnih oblik.

Z neizprosno silo so udarila ob nas zgodovinska
dogajanja. »Ali smo predmet dogajanja ali tvorci
lastne usode?« (M. i. d.) Nismo se še zgnili v ce-
loto, uporne življenjske sile nismo še nikjer poka-
zali in že nas vodijo k tujim gospodarjem, beračim
za pomoč. Vsemu so se pripravljali odreči za
blagor naroda, ki tega noče, ki se je sam branil
stoletja. Ne... ne, preočitna je ta igra, da je ne bi
spoznali. To igro poznamo že dvajset let.

Priznanje suverenosti naroda je tisti predpogoj,
ki upravičuje nekoga, da poziva k narodni koncen-
traciji.

činskega naroda. Le najtoplejše je bilo želeto, da bi se to pozitivno uredilo danes, ob dvajseti uri. Nedavni poziv dr. Hodže naj vse sile, ki hočejo rešiti slovaške probleme, sklenejo skupnost, je morda srečen začetek, da se vendar le pridobi tudi slovaško ljudsko stranko za skupno obrambo in odtrga od zvez, sklenjenih v zagrenjenosti.

Drugi, gotovo nič manj pomemben vzrok Hlin-kove odločitve pa je vsekakor iskati v svetovno nazorski vezanosti njegove stranke, ko mu ona postavlja smeri gibanja, pa čeprav mimo in proti bistvu narod. vprašanja. Sicer ne bi bilo možno, da kljub 20 letni opoziciji v novi državi ni našla zveze z vsemi, ki narodno vprašanje resnično priznavajo. Saj ona predstavlja le 40% vseh slovaških volilcev; pa tudi avtonomistični blok ne pomeni veliko več, ker ni zajel večine naroda. Da pa bi prešel narodni boj v realno fazo je nujno, da se sprostijo ozkega političnega okvira in prevzame obliko narodnega gibanja. Zveza ljudske stranke kot zastopnice velikega dela kmetov z delavskimi strankami, bi bila najboljša garancija za uresničenje tega vprašanja. Kdor pa odklanja tako zvezo, se prej ko slej znajde skupaj z narodnimi nasprotniki.

*

Ker je pittsburska pogodba, sklenjena med slovaškimi izseljenci v Združ. državah, ki predstavljajo eno tretjino vsega slovaškega naroda, ter Čehi ostala do danes osnova slovaških zahtev, naj jo ob dvajsetletnici njenega podpisa ponatisnemo v celoti, z željo slovenskih študentov, ki so vedno s simpatijami spremljali slovaško narodno gibanje, da vsi Slovaki spoznajo važnost obrambe demokracije, se postavijo skupaj s Čehi med njene branilce, ter tako koristijo svojemu in vsem drugim narodom.

*

Češkoslovaška pogodba

sklenjena v Pittsburgu, Pa., dne 30. maja 1918.

»Predstavniki slovaških in čeških organizacij v Združ. državah, Slovaške Lige Češkega narodnega združenja in Zveze čeških katoličanov,

so razpravljali v navzočnosti predsednika Češko-slovaškega Narodnega Sveta prof. Masaryka o češko-slovaškem vprašanju in o naših dosedanjih programskih izjavah ter sklenili sledeče:

»Odobravamo politični program, ki teži za Združitve Čehov in Slovakov v samostojni državi iz Čeških Dežel in Slovaške.

»Slovaško bo imelo svojo lastno upravo, svojo skupščino in svoja sodišča.

»Slovaščina bo uradni jezik v šoli, v uradu in javnem življenju sploh.

»Češkoslovaška država bo republika, njena Ustava bo demokratična.

»Organizacija Čehov in Slovakov v Združ. Državah se bo po potrebi in menjajočem se položaju v skupnem sporazumu poglobljala in popravljala.

»Podrobna navodila o ustanovitvi češkoslovaške države se prepuščajo osvobojenim Čehom in Slovakom ter njihovim polnomočnim predstavnikom.«

T. G. Masaryk.

in drugi podpisi.

Na prelomnici

Če bomo nekoč kasneje prebirali kroniko slovenske dejavnosti v zadnjih letih, bomo morali nedvomno posvetiti vso pozornost dvema dogodkom, ki sta za razvoj našega kulturnega in političnega življenja mnogo važnejša, kot se zdi na prvi pogled, namreč: krizi dveh tradicionalnih in do tedaj vodilnih slovenskih revij, »Ljubljanskega Zvona« (leta 1932) in »Doma in Sveta« (leta 1937), ter ustanovitvi dveh novih, neodvisnih revij, »Sodobnosti« in »Dejanja«. Če pomislimo, da je revija izraz težnj in tokov, ki razgibavajo neki del inteligentne plasti, če spoznamo, da revija ni zgolj stvar njenih najožjih sodelavcev, ampak tudi predstavnik vsega razumništva bolj ali manj določene usmerjenosti, potem se nam prav gotovo ne bo zdelo odveč spoznati, kje tiče vzroki krize obeh starih in rojstva obeh novih revij.

Na Slovenskem smo imeli še do nedavna opravka s tipom revije, ki je bil malodane izključno posvečen leposlovju, literarni kritiki, obravnavanju estetskih in literarnozgodovinskih problemov ter mogoče še glasbi in likovni umetnosti. Področje, na katerem se je izživil slovenski kulturni delavec, je bilo torej dokaj omejeno, zanimanje in dejavnost izobraženstva pa precej enostransko usmerjena, kar je brez dvoma znak politične neprebravnosti slovenskega razumništva. Revija, ki bi morala biti prizma, skozi katero bi slovenski človek sprejemal

idejne tokove, oplajajoče svet, in preko katere bi te tokove prilagojeval svojim potrebam in hoteljem, revija te funkcije v našem narodnem življenju ni vršila. Tu je med drugim tudi treba iskati vzroka, zakaj se je recimo slovenska varijanta liberalizma — če jo sploh smemo tako imenovati — tako izrodila in navsezadnje našla svoj klavni konec.

Po drugi strani pa sta vodilni reviji, tako »Ljubljanski Zvon« kot »Doma in Svet«, bili last obeh tradicionalnih političnih grupacij, ki sta se borili za oblast na Slovenskem, in od njih gospodarsko odvisni. Bili sta kot taki zgolj postavki v aparatu obeh strank, adut, ki naj bi varoval in večal prestiž stranke, dasi ne gre pri tem zmanjševati njunega pomena za razvoj slovenske literature in pred vojno za prebujo narodne zavesti med izobraženstvom. Spričo tega je na dlani, da reviji, četudi bi hoteli, ne bi mogli kritično spremljati nehanje strank, ki sta ju vzdrževali in jima dajali streho.

»Kakor posamezni človek je stranka živo bitje, ne mrtev kamen. Raste in razvija se z narodom, iz katerega se je bila porodila; življenje naroda je njeno življenje, trpljenje naroda njeno trpljenje, moč naroda — njena moč. Ako se tega ne zaveda, ali noče zavedati, se sama izlušči iz naroda, je tujka v domači hiši; in sodba ji je pisana.« je izjavil leta 1918. Ivan Cankar na nekem predavanju v Trstu. S temi besedami je Cankar čudovito jasno opredelil funkcijo stranke v narodnem življenju. Kakor sleherna organizacijska oblika tako pomeni tudi stranka že nekakšno stabilizacijo, ki pa ji ne bi smela nikdar do kraja zapasti. Dolžnost stranke je neprestana konfrontacija njenega delovanja, pa tudi njenih načel s hotenji ljudstva in s pogoji, ki v njih to ljudstvo živi. Zato je stranki, ki ne prenese kritike, »sodba pisana«, njena eksistenca pa organizmu, ki se mu pravi narod, škodljiva.

Nekaj misli k vprašanju izobraženstva na Koroškem

Če bi pretehtali katerikoli problem, ki ga nam vsiljuje družbena stvarnost, z vidika njegovega razvozljanja, bi slejkoprej končno vedno zadeli na vprašanje človeka. Z ugodno ali neugodno rešitvijo te točke se zamisel ostvari ali razblini. Najsi je zgodovinski potek še tako pogojen po objektivnih momentih, je vendar človek nosilec in oblikovalec historičnega razvoja. Kolo dejstev potrebuje človeške roke, da ga zasuka dalje. Da pa postane človek usmerjevalec zgodovine v smislu napredka, mu je potrebna zavest. Ona je tisti element, ki daje skupnosti objektivna dejstva — človek gibalno silo in postane zato izhodiščno, glavno vprašanje.

Iz čutenja src, vzbujenja vesti in miselnega spoznanja se ustvarja zavest. Delavcu v tovarni se vzbudi elementarno, v nešteti trenutkih se mu poglablja. A ona je še kakor kamen, v katerega je kipar zasekal šele prve obris. Šele po vzgoji v skupnosti in po iskanju spoznanja se mu ona pretvori v ustvarjajočo silo. Kmet na svoji odmerjeni parceli je ne začuti tako lahko; on ne živi v ozki povezanosti z drugimi in spoznanje mu branijo.

Če se ne opija ali ne duši svoje vesti, more danes izobraženec ne samo na svoji koži in v svoji razboleli duševnosti ali gmotnem propadu začuti življenje okoli sebe, ampak podzavestno čuvstvo tudi dvigniti na višjo stopnjo, do zavestnega spoznanja. Ob človeški misli, ki je bila pisana s srčno krvjo, pa tudi ob oni, ki je le brutalna karikatura svetlega dognanja, se more vzbuditi vest in zavest. A spoznanje obvezuje, terja vso osebo, zahteva konsekvenc, pa čeprav bole. In ono danes narekuje, da tudi izobraženec poveže svoje sile z ljudskimi, da samega sebe in vse svoje delo prenese k ljudstvu in tu vrši nalogo, ki mu jo narekuje njegov poseben položaj. Na klic: »Univerze — ljudstvu« se navezuje drugi: »Izobraženci — ljudstvu«.

*

Ko bi izhajali iz teh osnovnih misli in bi pregledali po razbitih delih naše slovenske skupnosti, bi bil rezultat dosti slab. Ko se danes zaustavljamo na Koroški in delamo bilanco do časa zadnjih dogodkov, moramo pritrditi onim, ki trdijo, da je bilo tu stanje izobraženstva zelo težko.

Eden ali dva učitelja, ki sta učila v nemških vaseh, en profesor v nemškem mestu, drugi vrsto let brez posla, dva zdravnika, en živinozdravnik, en brezposelni agronom, en diplomirani trgovec ter nekaj uradnikov naših kulturnih organizacij je vsa slovenska posvetna inteligenca na Koroškem.

Še za časa svetovne vojne so bili po ugotovitvah prof. Lileka na celovški gimnaziji 3 profe-

Prekrat, razgibana leta po vojni, trenje idej v svetu, vse to je hočeš-nočeš pospešilo tudi politično prebujo slovenske inteligentne plasti. Literarno področje, ki se je v njem sukal naš revijalni tisk, je moralo slej ko prej postati preozko. Sprememba oblike in razširjenje področij pa je šlo in je tudi moralo iti roko v roki s težnjo po osvoboditvi revij izpod jeroštva stagniranih političnih grupacij. Slovenski kulturni delavec je izrekel svojo nezakupnico. »Prava, tvorna, iz zdravih ljudskih plasti črpajoča duhovna kultura, v kateri se manifestirajo duhovne sile kakega naroda, resnično, v narodovo celokupnost živo učinkujoče kulturno delo ne more biti nikdar podrejeno ideologijam ali pa trenutnim taktičnim prilagoditvam kake politične stranke. Vsako pravo, v globine segajoče, res narodni celoti služeče kulturno delo je v svojem bistvu, po svoji smeri in svoji nalogi, avtonomnega značaja, stoječe zmerom izven vseh strankarskih opredelitev in iznad njih.« Tako je leta 1932. Fran Albrecht v brošuri »Križa Ljubljanskega Zvona« utemeljil nujnost, da so nekateri slovenski kulturni delavci opustili sodelovanje pri »Ljubljanskem Zvonu« in si ustanovili svojo lastno, neodvisno revijo. Pet let kasneje so jim v spremenjenih političnih razmerah iz istih razlogov in istih motivov sledili sodelavci »Doma in Sveta«.

Kakor danes le prečesto slišimo, da smo na prelomnici dveh dob, in kakor so te sodbe le prečesto neupravičene in neutemeljene, porojene iz neke preuranjene nestrpnosti, tako sta nam ti dve dejstvi neizpodbiten dokument in porok, da je slovenski inteligent prerasel ozko pojmovano ločitev duhov, ki ima na Slovenskem svojo žalostno tradicijo. Danes smo priča novi, drugačni diferenciaciji slovenskega izobraženstva, ki si polagoma išče svojih svobodnih in za rast slovenskega naroda plodnih poti.

Drago Janč.

sorji, dalje na Koroškem 2 odvetnika z velikim številom slovenskih koncipientov; v politični upravi je bilo pred vojno 15 Slovencev, med sodniki 4. Po plebiscitu so bili državni uradniki, ki so glasovali za Jugoslavijo, odpuščeni brez pravice do pokojnine, čeprav so zanj plačevali; prav tako slovenski učitelji, le 4 so lahko še ostali v deželi, a bili so odstranjeni iz šole. Pozneje (1933) sta dobila v nemških krajih dva zopet službo. Prav tako so prisilili tudi mnoge duhovnike, da so zapustili deželo. Nemec Th. Veiter ugotavlja, da ni bil po plebiscitu sprejet med uradništvo deželne vlade in ostalih celovških centralnih oblasti več noben zaveden Slovenec. Dalje konstatira, da je manjkalo popolnoma slovenski učiteljski naraščaj zato, ker je bil vpeljan na celovškem učiteljskem neke vrste numerus clausus za slovenske učence, t. j. sprejeti so bili le taki slovenski učenci, o katerih se je moglo sigurno trditi, da bi se odpovedali svoji narodnosti, ko bi zavod zapustili. Težko stanje slov. zdravnikov ugotavlja pisec odgovora Veiteru, ko trdi, da ni dobil noben slovenski zdravnik dovoljenja za bolniško blagajno. Isti avtor poroča, da so celo duhovnike postavljali v slov. krajih nemške; a za škofa dr. Heftera, o katerem je znano, da je klical rajhovske duhovnike, pa pravi Veiter, da so se radi njegove skrbi za nemški duhovniški naraščaj zboljšale razmere povzročene po slov. duhovnikih v narodno mešanem ozemlju, a dejstvo je, da so ti duhovniki ponemčili veliko slov. župnij. Ko odgovarja anonimni avtor Veiteru na njegovo trditev, da je upravni aparat zato nemški, ker izide iz ljudstva zelo malo pripadnikov duševnih poklicev, pokaže na nenaravni šolski sistem, ko po prepovedi delovanja obema privatnima slov. šolama Slovenci nimajo več nobene popolnoma slov. šole. To je gotovo eno najvažnejših dejstev, ki je povzročilo, da moremo s prof. Lilekom konstatirati, da je bilo v letu 1935. v srednjih šolah v Celovcu le 84 slov. študentov (82 v humanistični gimnaziji in 2 v realki). Od teh jih je stanovalo v katoliškem Marijanišču 66. Tu so prenehali isto leto s poukom slovenščine, a dijaki, ki so obiskovali pouk slovenščine (prosti predmet na gimnaziji, poučuje profesor, ki ima le izpit za tolmača), so morali imeti dovoljenje od starišev; tako jih je odpadla ena tretjina. V istem zavodu pa je škof dr. Hefter nastavljal za vzgojitelje same Nemce in skrbel, da bi prestopili v teologijo le nemško usmerjeni, ali vsaj mlačni Slovenci.

Gotovo je važno dejstvo, ki pojasnjuje, da gre vendar večji del slov. študentov v duhovniški poklic, prav beča pretežnega dela slov. ljudstva. Tako se je zgodilo, da je prišlo na univerze na Dunaj,

Inomost, delno tudi v Gradec le malo slov. dijakov. L. 1935. jih je bilo na Dunaju 12, l. 1936./37. pa na vseh avstrijskih univerzah le 17. Kdor je mogel поблиže spoznati njih čas študija, ta je spoznal vso tragedijo našega koroškega študenta. Sredi tujega mesta, navezan le na sebe, se je v svojih primitivnih razmerah gibal v tem mestu knjižnic, galerij, koncertov in teatra v predmestju, v mali kavarni in gostilni. Vedno brez denarja, sredi moreče osamljenosti je živel iz dneva v dan. Nerač se je spominjal na gimnazijska leta v Marjanišču, z negotovostjo je gledal v težko bodočnost. Mesto, da bi nam bila dragocena ta življenja zaradi svoje posebne dolžnosti in da bi pazili, da bi mogli vzrasti v močne in neustrašene, so tu v boleči bedi izgubljali čas in energijo — in prejeli od svojih predpostavljanih le tolažila, da je bilo z njimi enako, naj potrpijo. Mesto voditeljev so tu rasti bolniki, mrtveci. Če bi kdo hotel zanikati vse to, ne more ovreči dejstva, da je več kot polovica vseh slovenskih koroških visokošolcev pomrla za jetiko in da je danes po 18 letih po plebiscitu glede naše inteli-

gence stanje enako onemu v letu 1920 (ko so morali skoro vsi izobraženci zapustiti Koroško), čeprav so vsako leto odhajali naši študentje na univerze. Koliko bi mogli pomagati našemu ljudstvu vsi ti pomrli juristi, zdravniki, agronomi in duhovniki. Nočemo iskati krivcev, a kljub vsej zmotanosti problema se kaže skozi vso nejasnost težka odgovornost, težka krivda.

Res je, da je to le del celotnega vprašanja, ki se začne že v ljudski šoli pa sega preko srednje šole na vseučilišče in da povečanje števila otrok v ljud. šoli pomeni pomnožitev števila študentov na univerzi in da je to ona točka, ki se vrti okoli vprašanja našega šolstva na K., ki izpolnjuje največji del naporov našega ljudstva. Do sem vse v redu. A poleg tega se nam z vso nujnostjo vsiljuje še nekaj in to je ona skrb, ki varuje vsakega človeka, da ga ohrani svoji narodni skupnosti; glede načina tega čuvanja, ko se poleg delitve Slovenec - Neslovenec postavljajo še druge, ko se vse premalo zaveda važnosti tudi laične inteligence, pa ne moremo vsega hvaliti. (Konec v prih. številki.)

Položaj akademskih kulturnih društev

V prejšnji številki je Albert Kos pokazal, da je akademska svoboda v bistvu duhovna svoboda in sicer posebna stopnja duhovne svobode, ki odgovarja mestu in nalogam akademske mladine in inteligence v človeškem in narodnem občestvu. Če tako pojmuemo akademsko svobodo, je ne smemo nikoli smatrati za poseben družbeni privilegij in svoboda poučevanja, združevanja, stalnost profesorjev in lastno disciplinsko sodstvo za nas niso več bistvo akademske svobode, temveč le pogoji in pravno jamstvo za pravo duhovno svobodo.

V Evropi in po svetu sploh se skušajo uveljaviti in čedalje bolj streme na oblast sile, ki hočejo zajeti celotnega človeka, mu odvzeti vsako osebno svobodo in ga spremeniti v človeka, ki zna strumno korakati in točno slediti poveljem, ki ne išče s svojim naporom jasnosti v življenjskih vprašanjih, ampak verno in brez kritičnosti sprejema edino pravilno mnenje in samo priznava sodbe, ki prihajajo od zgoraj. Iz tega stremljenja, odvzeti človeku njegovo samostojnost in svobodo, izvirajo tudi vsi napadi na demokratične politične pravice, ki so človeštvu poročstvo in garancija svobode. Iz tega vira prihajajo tudi napadi na akademsko svobodo, ki jih nekateri označujejo kot nesodobne, zastarele stanovske predprave srednjega veka, katere je treba na vsak način odpraviti in zatreti, ker ne spadajo v prosvetljeno 20. stoletje. Resnica pa je, da je danes, v prosvetljenem 20. stoletju, marsikje manj svobode prepričanja kot kdajkoli prej, da marsikje ni priznana in upoštevana načelo, po katerem je mogoče klicati ljudi na odgovor le za njihova dejanja, dočim so njihove misli popolnoma proste in nedotakljive. Danes marsikje ni več svobode znanosti, ki ji mora biti edino merilo m najvišji smoter samo resnica. Znanost je zopet dekla, ki mora služiti, ako pa ne služi, je preganjana in, če treba, tudi sežgana.

Če se zavedamo na eni strani položaja, ki je danes na svetu, in na drugi strani pomena svobode za rast in napredek človeške kulture, potem moramo ljubosumno bediti nad vsakim poskusom, ki nam jo hoče omejevati ali jemati.

Kakor je res, da so svoboda poučevanja, združevanja itd. le pogoji prave duhovne akademske svobode, so to vendar tako nujni in neobhodni pogoji, da brez njih ni duhovne svobode. Namen tega članka je osvetliti vprašanje združevanja in položaj naših akademskih društev.

Akademska društva izpopolnjujejo univerzno izobrazbo in delo. Medtem ko nudi univerza akademikom predvsem le strokovno izobrazbo, imajo akademska društva namen vzbujati zanimanje za strokovna, za vsa javna, politična, kulturna, socialna in pereča gospodarska vprašanja. Poleg tega snujejo akademiki sportne, podporne in reprezentančne organizacije. Mislim, da je delovanje zlasti kulturnih akademskih društev tako važno, da zasluži najširokogrudnejšo podporo in zaščito. Ako namreč mladi inteligenti v dobi visokošolskega študija ne morejo svobodno razvijati svojega zanimanja za pereča vprašanja, ki tarejo sodobno človeštvo, ako ni možnosti, da bi društva to zanimanje med akademsko mladino vzbujala in podpirala, tedaj ni pričakovati, da bi prihajali z univerze ljudje z jasnimi in kritičnim pogledom na življenjske pojave in potrebe svojega naroda, ki bi se zavedali, da ni dovolj, ako v redu izvršujejo svoje poklicno delo, ampak da so njihove dolžnosti do naroda večje.

Tudi naša občina univerzna uredba iz l. 1931. in uredba o društvih univ. slušateljev jamči akademi-

kom svobodo združevanja v različne namene. Res je, da omenjeni uredbi nista idealni, vendar pa nudita društvom kolikor toliko možnost delovanja.

Obča univerzna uredba pravi, da so univerze avtonomna telesa, ki vršijo v mejah zakona o univerzah svojo nalogo po svojih organih in pod neposrednim vrhovnim nadzorstvom ministra za prosveto. V skladu s tem načelnim stališčem so tudi vsa akademska društva podrejena univerznim oblastem in zanje ne velja društveni zakon iz l. 1931., ampak določbe omenjene uredbe o društvih univerznih slušateljev iz l. 1934. Vsa akademska društva imajo sedež na univerzi, prav tako imajo tudi pravico, da dobe društvene prostore v univerznih prostorih t. j. na svobodnih akademskih tleh.

V Beogradu se te določbe univerzne uredbe tudi praktično izvajajo. Vsa akademska društva imajo svoje društvene prostore na univerzi, kjer lahko prirejajo članske sestanke in predavanja. Izven univerze so samo prostori, kjer ima sedež uprava »Studenta«, akademskega glasila za kulturna, gospodarska, socialna in strokovna vprašanja. Mnogo težji je položaj akademskih društev na slovenski univerzi. Ker ni prostorov niti za predavalnice, knjižnice in seminarje, ker se mora n. pr. strokovno Društvo slušateljev juridične fakultete zadovoljevati že leta in leta s prostori na hodniku in ostala društva svojih prostorov sploh nimajo, so bila akademska društva prisiljena, da si na lastne stroške poiščejo društvene prostore izven univerze. Iz uvidevnosti so se torej odrekla pravici, da bi dobila brezplačne prostore na univerzi, vendar pa so do sedaj uživala mirno vsa štiri leta, odkar je stopila v veljavo l. 1934. uredba o društvih univerznih slušateljev, pravico, da odgovarjajo za notranje društveno delovanje le univerznim oblastem. Uredba res ne predvideva slučaja, da bi imela akademska društva svoje prostore izven univerze. Čeprav uredba nima posebnih določil, da je za akademsko društva edina pristojna oblast univerzni senat, ki odobri društvena pravila, dovoli ustanovitev, dovoljuje društvene skupščine in sestanke, pošilja nanje lahko svoje zastopnike ter edini lahko društvo razpusti, ako društvo krši predpise univerzne uredbe ali društvena pravila. Pristojnost politične oblasti pa ni v uredbi niti omenjena.

Vsa akademska društva in vsi slovenski akademiki moramo vztrajati trdno in odločno na obrambi vsaj onih pravic, ki nam jih nudi univerzna uredba. V skladu z uredbo tudi za naprej priznavamo univerzni senat za edino upravičeno in pristojno oblast, ki naj nadzoruje naše društveno delovanje.

Univerzne oblasti naj nam omogočijo nemoteno delovanje naših društev in nam zagotovijo vse pravice in svoboščine, ki nam gredo. V ta namen predlagamo:

1. Univerzna uprava naj pri načrtih za izgradnjo popolne slovenske univerze upošteva pravice akad. društev in jim čimprej preskrbi v univerznih poslopih potrebne društvene prostore.

2. Dokler imajo kulturna društva svoje prostore izven univerze, naj le-te univerzna oblast zaščiti na ta način, da jih najame za uradne univerzne prostore in proglasi za svobodna univerzna tla ter izvzame izpod pristojnosti politične oblasti.

3. Univerzni senat naj v smislu uredbe o društvih univerznih slušateljev vztraja na tem, da je edina oblast, ki ima pravico nadzorstva nad akademskimi kulturnimi društvi in naj ščiti društva vedno in proti vsakomur, ki ne bi tega priznaval.

—ks—

Medicinska fakulteta dobi anatomsko predavalnico

Dvajset let že obstoja ljubljanska univerza in prav tako dolgo medicinska fakulteta, za katero pa je značilno, da je po dvajsetletnem obstoju še vedno nepopolna. Takšna kot je, ima po zakonu določenih 5 institutov, ki so vsi stlačeni v eno samo stavbo, kjer so predavalnice obenem laboratoriji. Pri vsem tem pomanjkanju prostora smo ves čas najbolj pogrešali anatomske predavalnice, saj se vršijo doslej vsa predavanja anatomije v dvorani prosekture, kjer so izmenoma obdukcije in predavanja.

Pa ne da ne bi imeli prostora za anatomsko predavalnico. V stavbi, kjer so nameščeni instituti, je stala vse od ustanovitve medicinske fakultete do lanskega leta velika predavalnica v surovem stanju, ker ni bilo kreditov za njeno dokončno izgraditev. V finančnem zakonu za l. 1937-38. smo dobili kredit Din 171.412 za dokončno izgraditev prepotrebne predavalnice. Začela so se dela, vendar se je kmalu izkazalo, da s popolno dovršitvijo predavalnice ne bo nič, ker so odobreni krediti za približno 80—100 tisoč premanjani, ker v njih niso upoštevane nekatere za opremo moderne predavalnice nujno potrebne stvari.

Tako n. pr. niso upoštevane:

1. Zatemnitev predavalnice.
2. Kompletni projekcijski aparat z mikro-, dia- in epa-projekcijo; z nastavkom za filmsko projekcijo vsaj širine 8×16 mm. — Fakulteta ima sicer že projekcijski aparat, vendar sta za dva letnika potrebni vsaj dve predavalnici in torej nujno dva projekcijska aparata.
3. Potreben je živosrebreni usmerjevalec, ker je drugače istočasno delo z električnim tokom v katerikoli drugem prostoru nemogoče.
4. Predavalna miza z vso potrebno instalacijo, predvsem za potrebe predavatelja fiziologije.
5. Filmska kamera.
6. Digestorij za fiziologijo.
7. Oprema za pripravljalni prostor in garderobe.
8. Ventilacija, ker je pač treba računati, da bo v predavalnici več predavanj dnevno.
9. Ura.

Vse naštetje stvari so oprema, ki je nujna, če hočemo prostor, za katerega gre, imenovati predavalnica, ki naj odgovarja namenu, za katerega je zgrajena.

P vsemu temu pride še to, da bo treba za tako predavalnico in pripadajoče prostore najeti vsaj še enega služitelja, ki bo v njej vzdrževal red; to pomeni, da se morajo povišati tudi krediti za materialne izdatke fakultete.

Tako opremljena predavalnica bi lahko za nekaj časa zadovoljevala potrebe anatomije in za silo morda tudi histologije in fiziologije. Treba pa je pripomniti takoj, da so za predavanja iz zadnjih dveh strok potrebne posebne predavalnice in laboratoriji, ki jih tudi nimamo in za katere bi bil že čas, da jih dobimo.

Pa ne samo to; tudi na izpopolnitev ljubljanske medicinske fakultete bo treba začeti misliti, saj postaja to že neodločljiva zahteva slovenskega naroda in študentov. Nasproti sedanje fakultetne zgradbe je parcela, last »Društva slepih«, na kateri bi se lahko sezidala stavba, ki bi zadovoljila potrebe vsaj treh institutov. S tem bi lahko dobili prostore za vse one stroke, ki nimajo direktne zveze s kliniko. — Dekanat medicinske fakultete je že vložil prošnjo na mestno občino ljubljansko, da dovoli za omenjeno parcelo, za katero je sedaj določen odprt gradbeni sistem, zidanje v strnjem sistemu. Mestna občina in banovina bi morda lahko šli še dalje in izdelali načrte, prevzeli nakup zemljišča in amortizacijo. S tem bi bil napravljen velik korak naprej k izpopolnitvi medicinske fakultete in zgraditvi nove klinične bolnišnice v Ljubljani.

*

Medicinska fakulteta je dobila lansko leto za vzdrževanje institutov, laboratorijev in sploh za vse svoje potrebe din 87.600 dotacij. Po določenih letošnjega finančnega zakona pa so znižani krediti posameznim institutom za 15—20%. K temu pride še določilo, da sme fakulteta razpolagati samo z 90% odobrenih kreditov, ostalih 10% je na razpolago prosvetnemu ministru.

Vse to skupaj dá za približno 25—30% zmanjšane kredite ljubljanski medicinski fakulteti, ki se je itak že s prejšnjimi krediti komaj vzdrževala.

Zaradi ovir, ki so izven nas, se je pričujoča številka malce zakasnila. Prosimo cenjene naročnike, da nam neljubo zamudo oprostite.

Nogavice, rokavice, damsko in moško perilo, turistijske potrebščine najugodnejše

pri trvdki

Josip Petelinc, Ljubljana

za vodo (blizu Prešernovega spomenika)

Visokošolci 10% popusti

Tako zvali akademski mladini

(Dopis.)

Mislino na »najidealnejše slovenske fante« (Slovenec, 17. V., str. 2), ki so tri dni izžvižgavali v kinu »Slogi« film »Golem«, in ki se, ne vemo s kakšno pravico, podpisujejo s: »slovenska akademska mladina«.

Ti »najidealnejši« so pred nekaj leti metali gnila jajca v igralce »Veselega vinograda«, se zgražali nad »Tujim detetom« in si priborili v zadnjem letu nove trofeje: prepričali so uprizaritev »Puntarije« in se zdaj spet pojavili iz teme v kinu »Slogi«.

Njihovo discipliniranost jamčijo suknje za zimo, za pomlad nove obleke, celo leto zastoj hrana in stanovanje, povrhu pa upanje na kariero (to je: na službo z najmanj 1200 Din plače).

Čeprav se zdi — z ozirom na kulturni in inteligenčni nivo te skupine — brezupno, vendar hočemo »Golema« in zadevno afero nekoliko podrobneje osvetliti.

Film je po svojem bistvu kulturno-umetniška institucija.

Samo z vidika tega aksioma moremo pravilno ocenjevati posamezne filme in jih vrstiti po njihovi kvaliteti. (Kdor tega ne priznava ali celo ne razume in ne čuti, naj se skrije, da se ne bo osramotil.

»Golem« je bil sestavljen po stari praški legendi. To je bilo v začetku filma jasno povedano in je zato zahteva po ev. zgodovinski točnosti neumestna.

Film so izdelali Francozi. Med njimi je glavno vlogo eden izmed najboljših sodobnih filmskih igralcev-umetnikov Harry Baur.

Režija je bila brezhibna, stilna (kot v veliki večini francoskih filmov, kar smo jih gledali v Ljubljani zadnja leta), igra na izredni umetniški višini. Baur je kot Rudolf II. mestoma nenadkriljiv.

Brezpogojno velja, da spada »Golem« po svoji umetniški potenci med kvalitetne filme, kakršnih smo malo videli v Ljubljani.

Čemu so tedaj »najidealnejši« žvižgali?

Menda zato, ker film prikazuje žide v simpatični luči, ker »dela propagando za židovstvo«, skratka, ker je »tendenciozen«. — To je po takem političnem vidiku, ne tajimo, ponekod v Evropi zelo aktualen. In pred to, baje neposredno in nadvse grozečo nevarnostjo, so najidealnejši hoteli ohvarovati »ščit naše ljubljene domovine«. (Od kdaj je ta nevarnost za Slovence najbolj nevarna, ne vemo, in da ne bomo delali gospodičem krivice: mogoče jim je ob tej priliki v »Slogi« šlo — recimo — za človeštvo sploh.) — Drugič pa je film po njihovih trditvah nemoralen in vzbuja v »nerazsodnih gledalcih podzvestne nagone«. — To o »nemoralnosti« je gola laž. (Sploh pa je morala za te »najidealnejše« dokaj elastičen pojem in je dejstvo, da z lažmi dosežajo neke klavrne cilje, porazno). — V zvezi z moralo in podzvestnimi nagoni nas zanima, kaj so dejali mladeži k filmu »Orkan« (da ne posegamo dalje). K obisku tega filma je vabila čez cele časopisne strani tiskana reklama: »...glejte si film ljubezni, strasti, uporne moške sile...«

Do kraja čudno pa se nam po vsem tem zdi, da so ti »najidealnejši« — če upoštevamo njihova politična ocenjevanja umetnin — tihi in mirni tedaj, ko gledajo zvočne tednike in da brez besede prenašajo ali celo trumoma pohajajo v kino »Union« (ta kinematograf imenujemo zavoljo tega, ker je v tej sezoni zvrtil izmed vseh osmih kinov v Ljubljani največ filmske plaže), ki predvaja do 75% avstrijsko-madžarskih filmov, ki so dosledno primeri najčistejšega »kiča« in »šunda« (po svoji vrednosti enaki literaturi kot je »Strah na sokolskem gradu«, »Grofica beračica« ali Ganghoferjeve limonade itd.) in paravnost prozorno neumnih, neprebavljivih tujih filmov, pri katerih — brez izjeme — zamažimo umetniških kvalitete.

Zdaj vprašujemo le še, kakšni so tu kriteriji in kje je najpreprostejša logika?

Po vsem tem se bojimo, da »najidealnejši« tisti blagor o ubogih na duhu jemljejo preveč dobesedno

Malenkosti dneva

»Jutrovo« spačenje dr. Hodžovega govora

Jutro, 21. V. t. l.

»Nato je dr. Hodža govoril o odnosih do Slovkov, zlasti o pittedburški pogodbi. Dejal je, da je ta pogodba bila sklenjena kot ustni dogovor (vse razprto od nas, ured.), še preden je država obstajala — — — . Čeprav je bil to le ustni dogovor, je — — —.«

Prager Presse, 21. V. t. l.

»Predsednik vlade se je nato bavil s slovaškimi vprašanji in je izrazil svoje mnenje o pittedburški pogodbi. On je soglašal z naziranjem, da ta protokol, sklenjen na zborovanju ameriških Slovkov in Čehov v navzočnosti prof. Masaryka v maju 1918. ne predstavlja nobene pravne pogodbe, da pa ima vendar kot vsaka, tudi ustna pogodba, moralno obveznost.«

Jutro nadaljuje:

»Čeprav je bil to le ustni dogovor, je čehoslovaška republika dala Slovakom praktično več, kakor je to določil dogovor.«

Prager Tagblatt, 21. V. t. l.

»Velik del določb pittedburške pogodbe je bil izpolnjen. V mnogem oziru nudi republika Slovakom več kot je določila pogodba.«

Jutro končuje dr. Hodžov govor:

»Kdor je dobre volje se ne more sklicevati na pittedburško pogodbo.«

»Prager Tagblatt« pa navaja konec govora dobesedno sledeče:

»Stališče do pittedburške pogodbe ne more biti zato a priori odklonilno. Sicer pa so sami ustvarjalci pogodbe pametno dostavili, da bodo o posameznostih odločali zakoniti zastopniki Čehov in Slovkov. Zato ni treba nobene mobilizacije proti pittedburški pogodbi. V duhu dobre volje se morajo zvezati vsi definitivno končno rešitev slovaških problemov.«

Golem in stražarji

»V ponedeljek, 16. maja, se je znova zbrala slovenska katoliška mladina, da dostojno, a jasno in odločno protestira proti predvajanju »Golema«. Toda na povsem dostojen protest so navali službeni kinopodjetja na akademike in jih začeli odelovati s pestmi. Pri tem se je enemu, ki niti ni naš državljan, posrečilo v njegovem junaštvu, da je z močnim udarcem v nos strl kost v nosu enemu izmed slov. kat. akademikov. Ko je bil naval službenec le prevelik in so akademiki zahtevali pomoč in zaščito policije, je končno policija le posegla vmes in osvobodila akademike. G. policijski komisar je dal nato nalog, da se

in da se jim utegne zgoditi, da bodo lepega dne stali v samih srajcah na visoki lestvi nad slovenskim narodom, kot se je zgodilo z županom v »Narodovem blagru«.

France Boršnik R.

dvorana izprazni in da se predvajanje filma »Golem« ustavi.

Slovenska akademska mladina pa se vprašuje, kako more imeti koncesijo podjetnik, ki ima najete tuje državljane zato, da pretepajo slovenske katoliške akademike.«

(»Straža v viharju«, 19. maja 1938.)

Klie po dobrem kruhu

Wiesbaden, 18. V. 1938.

Na kongresu Nemške družbe za interno medicino, ki je zborovala v Wiesbadnu, je bil sprejet zanimiv sklep. V njem opozarjajo zdravniki državo in nacionalno socialistično stranko, da je potrebno preskrbeti nemškemu ljudstvu zadostno množino kruha dobre kakovosti, prav tako pa tudi sadja in sveže zelenjave. Ta hranila so za ljudsko zdravje nujno potrebna. Razen tega apelirajo na prebivalstvo, da to upošteva pri svojem načinu prehranjevanja.

(Pariser Tageszeitung, 19. V. 1938.)

Tudi značilno!

»Slovenec« in »Slovenski dom« ne pozabita zabeležiti nobene japonske zmage na kitajskem bojišču, o kitajskih zmagah pa bodisi sploh ne pišeta, ali pa jih kje v kakem skritem kotičku odpravita z »zdi se, da se je bojna sreča obrnila na kitajsko stran«. Težko bi verjeli, da tudi na Kitajskem Japonci branijo krščansko civilizacijo, ko vendar vemo, da je n. pr. Čang-kajšek kristjan, japonski mikado pa budist.

Skupen proglas češkoslovaških telovad. organizacij

Češkoslovaški Sokol, Zveza delavskih telovadnih organizacij in češkoslovaški Orel so ob priliki proslave prvega maja izdali tale skupni proglas:

»Nerazdružno po isti usodi zvezani izjavljamo, da bomo domovini zvesti na življenje in smrt. Disciplinirano stojimo v eni sami formaciji za obrambo mej in ustave samostojne češkoslovaške države, in to v vsakem primeru in do skrajnih posledic. Poldrug milijon naših članov je pripravljen postaviti svojo telesno moč in moralni pogum v službo republike. V znamenju resnice, zakonitosti in pravice bomo branili nedotakljivost domačih tal, demokratične svobosčine in državno samostojnost. Življenje brez svobode je slabše od smrti. Ne bojimo se nobenih žrtev za republiko. V trenutku, ko zro oči zgodovine na nas, zaupamo samim sebi, zanašamo se samo nase in bomo z dejanji dokazali našo odločno voljo, da živimo kot svobodni narod in svobodna država. V tem pogledu ni med nami nobene razlike in je tudi ne bo. To bomo tako v dobrih kakor slabih dneh dokazali s svojimi deli. Z vojaško pripravljenostjo našega naroda bomo zagotovili mirni razvoj naše države. Prepričani smo, da bo šla z nami tudi mladina, ki se udejstvuje v športu. Vsi smo enega duha in ene volje.«

ZA POLETJE!

Najnovejše, lahke, prijetne tkanine
za damske in moške obleke v ogromni
izbiri in vedno najcenejše v

manufakturi
NOVAK
Ljubljana

Kongresni trg 15
pri nunski cerkvi